

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРОЕКТ BG05SFOP001-2.025-0160-C01

„Гражданският сектор за подобряване на
административното обслужване в сферата на насърчаване
на заетостта в област Монтана“

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз*

www.eufunds.bg

ДОКЛАД

Относно: Резултатите от проучване на въздействието на програмите, мерките и услугите за насърчаване на заетостта в област Монтана

1. УВОД

Настоящият доклад е изготвен в изпълнение на договор № BG05SFOP001-2.025-0160-C01, проект „Гражданският сектор за подобряване на административното обслужване в сферата на насърчаване на заетостта в област Монтана“, с бенефициент СДРУЖЕНИЕ „СОЦИУС“ и партньор СДРУЖЕНИЕ „АГЕНЦИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И БИЗНЕС ЦЕНТЪР – ВИДИН“.

Основна цел на проекта е активизиране на гражданския сектор в Северозападен район за участие в процесите на формиране, изпълнение и мониторинг на политиките за насърчаване на заетостта, с оглед гарантиране на открито и отговорно управление на местните и национални институции по заетостта.

Целева група по проекта са: местните структури на Агенция по заетостта - ДБТ-Монтана, Берковица, Лом и ДРСЗ-Монтана; органите по заетостта - кметове, областен управител на област Монтана и техните служители; местните социално-икономически партньори и НПО; бизнеса; обществеността.

Докладът извежда предложения и препоръки, насочени към органите и институциите, провеждащи политиките на пазара на труда в резултат от проведено проучване на оценката и мнението на заинтересованите страни относно ползите от програмите и мерките за насърчаване на заетостта и услугите на местните подразделения на Агенция по заетостта, анализ на резултатите от проучването и проведени работни срещи с представители на целевите групи от област Монтана в рамките на застъпническа кампания под мотото „ЗА РАВНИ ПРАВА НА ТРУД И ДОХОДИ“.

2. КОНТЕКСТ

Предварителният анализ на законодателството и действащите програми и мерки за насърчаване на заетостта (ПМЗ) показват, че по-голямата част от средствата за насърчаване заетостта на уязвимите групи е насочена към младежите и продължително безработните лица, в т.ч. хората от етнически малцинства. Това отговаря на приоритетите на Стратегиите по заетост, НПДЗ и ОПРЧР 2014-2020г. и ПРЧР 2021-2027 в национален мащаб, но местните проблеми имат специфики, които налагат предизвикателства пред хората, бизнеса и институциите на трудовия пазар.

Предвид факта, че Северозападния район е с най-тежкото социално-икономическо развитие в България и ЕС, то се налага нуждата от различни приоритети в насърчаване на заетостта за региона. Тук програмите за насърчаване на младежка заетост са приложими в много малка степен, поради тежките демографски характеристики и слабото развитие на бизнеса, който може да създаде привлекателни работни места за младите хора. Това води до ръст на застаряващото население, отлив на малкото младежи от област Монтана към столицата и чужбина, наличие на голям брой безработни лица в пред пенсионна възраст, ръст на хората с хронични и други заболявания, поради лошото качество на живот. Същевременно финансов ресурс по ПМЗ за хора над 55 г. е ограничен до степен, в която на бюрата по труда от областта средно годишно разполагат със средства за подпомагане заетостта на 2 до 5 лица от тази уязвима група, при положение, че поне 30% от безработните принадлежат към нея. Инвестициите, насочени към хората с увреждания от МТСП (чрез ОПРЧР), АЗ (чрез НПДЗ и целеви програми) и АХУ в по-голямата си част са за хора с трайни увреждания над 50%. Това води до значително ограничение на обхвата на тази силно уязвима група. Хората с увреждания са еднакво уязвими, тъй като от гледна точка на повечето работодатели самото наличие на увреждане и евентуалните защити при уволнение ги прави непредпочитана работна сила. Същевременно така се губи капацитетът на голяма група хора от региона, които имат по-ниска степен на увреждане или са на възраст над 55 г., защото биха намерили заетост ако са налице стимули за работодателите.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРОЕКТ BG05SFOP001-2.025-0160-C01

„Гражданският сектор за подобряване на
административното обслужване в сферата на насърчаване
на заетостта в област Монтана“

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз*

www.eufunds.bg

3. ДЕФИНИРАНЕ НА ПРОБЛЕМА

За област Монтана не се предвиждат достатъчно средства за насърчаване заетостта на уязвимите групи в съответствие с нуждите на работодателите и целевите групи. Често хората с по-ниска от 50% степен на увреждане се чувстват пренебрегнати, дори дискриминирани, тъй като за тях не са предвидени стимули за заетост и интеграция в обществото. Същевременно те не са обединени в сдружения или неформални групи, които да защитават техните права или да се застъпят за законодателни промени и/или по-ефективно разпределение на средствата по ПМЗ. Ето защо е уместно гражданският сектор да положи по-активни и целенасочени усилия в тази област, каквато е и основната цел на дейност 2 по проекта.

4. ЦЕЛИ И ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ КАМПАНИЯ „ЗА РАВНИ ПРАВА НА ТРУД И ДОХОДИ“

4.1. Основна цел:

Да допринесе за засилване ролята на гражданския сектор в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките по заетост в обл. Монтана и принос за отговорно и открито управление на институциите по заетостта и за насърчаване на диалога между администрацията и органите по заетостта с всички заинтересовани страни чрез организиране на застъпническа кампания за подобряване ефекта на местно и национално ниво от политиките по насърчаване на заетостта, насочени към най-уязвимите групи на пазара на труда.

4.2. Подцели:

- Представяне на проблема пред най-широк кръг заинтересовани страни и активизиране на компетентните органи и лица за неговото решаване.
- Поддържане на постоянен активен диалог с представителите на изпълнителната власт в сферата на политиките по заетостта, представители на законодателната власт и други, от които зависи решаването на проблема.
- Изграждане на действащо партньорство от заинтересовани страни и активна работа за подобряване прилагането на политиките по заетост на уязвимите групи на местно ниво.
- Активизиране на гражданския сектор за провеждане на мониторинг и застъпничество, с оглед подобряване на социалните политики в сферата на заетостта и съобразяването им със специфичните местни потребности както на бизнеса и работодателите, така и на уязвимите групи от населението.

Очакван резултат от кампанията:

- Насочване вниманието на Централната администрация на Агенция по заетостта към регионалните нужди по прилагане на програми и мерки за насърчаване на заетостта.
- Принос за по-ефективно разпределяне на средствата от националния бюджет и от бюджета на ЕС при изпълнение на политиките по насърчаване на заетостта за уязвимите групи и привеждането им в по-добро съответствие с нуждите на уязвимите групи и работодателите на местно ниво.
- Принос на гражданския сектор за разширяване обхвата на стимулите за работодателите при наемане на хора в неревностойно положение с акцент на лицата с увреждания и хората над 55 години с оглед интегрирането им на пазара на труда.

5. ПРОУЧВАНЕ И АНАЛИЗ

5.1. Обща информация

Проучването изследва мнението и оценката на органите и институциите провеждащи политиките по заетост от една страна, както и на заинтересованите страни и ползвателите на услугите по заетост на обществения трудов посредник – от друга, с оглед принос на гражданския сектор за насочване активната политика на трудовия пазар към преодоляване на основни предизвикателства пред системата – преодоляване на регионалните дисбаланси на пазара на труда чрез целенасочени действия спрямо най-уязвимите групи на трудовия пазар, съобразени с местните потребности и икономическо развитие. По тази причина проучването се провежда в един от слабо развитите региони на страната, където необходимостта от инвестиции и намеса на държавата за повишаване на качеството на живот на населението е по-голяма.

5.2. Цел

Целта на изследването на мнението на заинтересованите страни относно прилагането на местна

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРОЕКТ BG05SFOP001-2.025-0160-C01

„Гражданският сектор за подобряване на
административното обслужване в сферата на насърчаване
на заетостта в област Монтана“

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

www.eufunds.bg

почва на политиките по заетост е да изведе основните характеристики, открояващи позитивни тенденции от въздействието на активната политика на пазара на труда в област Монтана, както и съществуващите дисбаланси в обхвата на целевите групи, разпределението на финансовия ресурс по програми и мерки за насърчаване на заетостта и съществуващи дефицити в структурирането на програмите и тяхното ефективно управление.

Въз основа на направените анализ и систематизация на мненията и оценките на целевите групи от област Монтана за ефективността и ползите от програмите и мерките за насърчаване на заетостта за хората и бизнеса от областта са **изведени препоръки** за усъвършенстване на насочеността и гъвкавостта на активната политика на пазара на труда в условията на предизвикателствата на съвременното развитие на труда, както акцентирането върху потребностите на слабо развитите региони на страната. Препоръките могат да бъдат полезни за органите и институциите, ангажирани в създаването на политиката по заетост и отговорни за нейното изпълнение.

5.3. Структура и насоченост на въпросниците за проучването и целеви групи

За постигане целите на проекта се проведе проучване на терен по методика, която включва: анализ на нуждите на целевите групи, базиран на данни от стандартизирани въпросници, придобити чрез анкетиране на целевите групи. Обработка на получените резултати от два въпросника, разработени за двете категории целеви групи. В проучването се прилагат инструменти за събиране на данни чрез структурирани писмени въпросници на принципа интервю „очи в очи“, съчетано с възможност за самостоятелно попълване от респондентите.

- „ВЪПРОСНИК 1 - за оценка на въздействието на ПМЗ и услугите на институциите по заетостта“, насочен към органите и институциите на пазара на труда, с които се цели да бъдат обхванати 60 лица от целевата група.

Въпросникът включва 11 въпроса, от които 6 въпроса са от затворен тип, като някои от тях включват скала за оценка, а 5 въпроса са отворен тип като дават възможност за изразяване на мнения и препоръки.

- „ВЪПРОСНИК 2 - за оценка на въздействието на ПМЗ и услугите на институциите по заетостта“, насочен към всички заинтересовани страни, с които се цели да бъдат обхванати 200 лица от целевата група.

Въпросникът включва 11 въпроса, от които 10 въпроса са от затворен тип, като някои от тях включват скала за оценка, а 1 въпрос е отворен тип като дава възможност за изразяване на мнения и препоръки.

5.4. Изводи и обобщения от анализа

Проучването на въздействието на програмите, мерките и услугите за насърчаване на заетостта в област Монтана води до следните изводи и обобщения:

5.4.1. Системата на Агенция по заетостта предоставя услугите си по разбираем и достъпен начин при висока публичност и прозрачност, като ги популяризира чрез всички информационни канали. Най-популярен източник на информация за програмите и мерките за насърчаване на заетостта и услугите на ДБТ е комуникацията „очи в очи“, т.е. директния контакт със служителите на ДБТ и чрез информационните табла на ДБТ, следвани от електронната информация чрез Интернет страницата на АЗ. Най-ниска популярност имат медиите.

5.4.2. Заинтересованите страни от област Монтана демонстрират доверие в системата на АЗ, в частност ДБТ от областта, като над 90% от анкетиранияте и от двете целеви групи отчитат, че е налице висока степен на професионализъм, познаване и прилагане на законодателството в сферата на заетостта и спазване на етичните норми от страна на служителите в ДБТ от област Монтана. Същевременно над 50% считат, че не е налице конфликт на интереси или корупционни практики в ДБТ от областта.

5.4.3. Проучването показва висока оценка на качеството на работа на служителите и ефективността от услугите, предоставяни от ДБТ, както и на въздействието на програмите и мерките за насърчаване на заетостта, в т.ч. ОПРЧР върху местния трудов пазар, като над 35 на сто от анкетиранияте смятат, че „ПМЗ са много полезни за безработните лица и работодателите и имат *траен* ефект“, а според 37 на сто „ПМЗ са много полезни за безработните лица и работодателите и имат *временен* ефект“. Положителна оценка е дадена на административните процедури по кандидатстване и отчитане на договори по програми и мерки за насърчаване на заетостта, като по-голямата част от ползвателите им считат, че бюрократичните процедури са сведени до минимум, системите за мониторинг и контрол са полезни за страните по договорите, а отчитането и възстановяването на средствата е в разумни срокове.

5.4.5. Основните проблеми в политиките по заетост и прилагането им на местно ниво, които се отчитат от анкетиранияте са свързани с:

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРОЕКТ BG05SFOP001-2.025-0160-C01

„Гражданският сектор за подобряване на
административното обслужване в сферата на насърчаване
на заетостта в област Монтана“

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз
www.eufunds.bg*

- продължителността на субсидираната заетост по програми и мерки за насърчаване на заетостта, която според тях следва да е за по-дълъг период (над 6 месеца);
- необходимостта от предоставяне на отчетни документи за несубсидирания период по мерките за заетост от страна на работодателите, вместо запазената заетост да се проверява служебно от ДБТ;
- недостигът на средства и/или на стимули за местните работодатели и уязвими групи, особено насочените към хора с увреждания и хората над 29 годишна възраст;
- липсата на гъвкавост при разпределяне на средствата за активна политика на пазара на труда, като не се отделя достатъчно финансов ресурс за слабо развитите региони.

5.4.5. Активната политика на пазара на труда е адекватна на националните и европейски насоки за развитие на пазара на труда, като чрез насърчаване на предлагането на труд и повишаване качеството на човешкия ресурс води до подобряване на функционирането на пазара на труда, до повишаване на неговата гъвкавост и адаптивност към динамиката на икономическото развитие.

5.4.6. В провежданата активна политика на пазара на труда може да се посочи недостатък, който се изразява в не достатъчно гъвкаво разпределяне на средствата на регионален принцип и стартирането на съответните програми/мерки за насърчаване на заетостта в период, когато са най-необходими за местната икономика и хора.

5.4.7. Основна характеристика на провежданата активна политика е нейната насоченост, която е съсредоточена към най-уязвимите групи на пазара на труда (хора с намалена трудоспособност, продължително безработни, хора с ниско образование и квалификация). През последните години акценти на активната политика са младежите и неактивните лица - хората извън пазара на труда, което е свързано и с европейските приоритети за намаляване на младежката безработица, като на заден план остават хората на възраст 50+ години, продължително безработните или хората с увреждания, които в област Монтана са силно уязвима група.

5.4.8. В област Монтана се отчита, че органите и институциите по заетостта са отворени към гражданското общество и е налице активност на гражданския сектор при прилагане на политиките на пазара на труда в областта.

6. ПРЕПОРЪКИ

6.1. Необходимо е по-адекватно идентифициране на специфичните уязвими групи на пазара на труда и формулиране на специфични мерки в съответствие с местните демографски и икономически характеристики. Фокусирането към една или друга уязвима група на пазара на труда не трябва да нарушава баланса в обхвата от активни политики на останалите уязвими групи, което може да доведе до натрупване на дълбоки проблеми.

За област Монтана е налице такъв проблем с дългосрочно безработните, лицата с увреждания и хората над 55-годишна възраст.

Продължително безработните трудно се поддават на въздействия от активни политики, включително и поради ниското образователно и квалификационно равнище и липсата или пълната загуба на трудови навици. Това налага, мерките за насърчаване на заетостта на тази група да са интегрирани с мотивация, професионално ориентиране, обучение и последваща заетост.

Хората над 55-години са доминираща група в регионите с лоши демографски и икономически характеристики, където младежите са по-малко от една страна поради отрицателния прираст от десетилетия, а от друга, защото избират да търсят заетост и/или образование в икономически развитите региони и столицата. За хората над 55 години е нужна последователна и целенасочена инвестиция в размер на средствата и насоченост на програмите/мерките с оглед на регионалните и местни специфики.

Към момента лицата с увреждания се третират като „отделна порода безработни“, като се дава приоритет на степента на увреждане, а не като специфичен сегмент от икономически активното население, което се характеризира с квалификация, образование и възможности. Политиките по заетост в тази област следва да вземат предвид профила на лицата с увреждания, а не само степента на увреждане, както и да отговарят на техните потребности, като целенасочено подпомагат тяхната интеграция.

6.2. Налице е необходимост от по-гъвкаво разпределяне на средствата за активна политика на пазара на труда, като се вземат предвид регионалните характеристики на населението и икономиката и се приложи ефективен принцип за стартирането на съответните програми/мерки за насърчаване на заетостта, а именно стартът да е в период, когато са най-необходими за местната икономика и хора, а не чрез административно определяне на сроковете за кандидатстване спрямо наличния към момента бюджет. В този смисъл местната

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ПРОЕКТ BG05SFOP001-2.025-0160-C01

„Гражданският сектор за подобряване на
административното обслужване в сферата на насърчаване
на заетостта в област Монтана“

*Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“
съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз*

www.eufunds.bg

общност и заинтересованите страни от област Монтана отчитат и нужда от повече финансов ресурс за регионални програми за заетост, които се разработват от местни експерти в пълно съответствие с местните потребности, както и от по-често обявяване на покани за кандидатстване по програми и мерки за насърчаване на заетостта.

6.3. Като отчитаме, че административната тежест при кандидатстване и отчитане на договори по програми и мерки за насърчаване на заетостта в голяма степен е намалена от страна на Агенцията по заетостта, препоръчваме да се създадат условия за електронно кандидатстване и отчитане на всички програми/мерки, както и да не се изискват отчетни документи от работодателите, в случаите, когато служителите от системата на АЗ могат да извършат служебна проверка (например в регистрите на НАП).

6.4. Идентифицираме необходимост от укрепване капацитета на Агенцията по заетостта чрез провеждане на обучения и обмяна на опит за служителите от местните и регионални поделения и чрез осигуряване на съвременен оборудване с компютърна техника.

Над доклада работиха екипи на Сдружение „СОЦИУС“ и Сдружение „АГЕНЦИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И БИЗНЕС ЦЕНТЪР – ВИДИН“.